

Mens en Wereld

6e jaargang, no. 1 • Januari 1951

MAANDBLAD VOOR BUITENKERKELIJKEN . UITGAVE VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

OM DE MENS

Ontstellend groot is het aantal volwassenen dat met gemengde gevoelens, ja, met gevoelens van afkeer en afkeuring terugdenkt aan de schooltijd. Zodra er sprake is van onderwijs en van school, komt er bij hen een gevoel van onbehagen op, dat zich meestal uit in veel kritiek op onderwijstoestanden en in veel wensen en verlangens, die op verandering gericht zijn.

Nu zal niemand ontkennen dat er ook hier, zoals op elk levend en zich ontwikkelend levensgebied, ruimte is en blijft voor kritiek en voor verandering. En het onderwijs is zeker een terrein, dat voor het gehele volk van belang is, en waaromtrent men zich gedachten dient te maken. Dat dit gebeurt, is een teken van gezondheid van het volksleven. Bedenklijk is echter, dat het geschiedt van wrevelige, ontstemde, ja bittere gevoelens uit, die sinds de eigen schooltijd bestaan en een veel groter rol spelen bij de beoordeling van het onderwijs, dan men gewoonlijk aanneemt. Terwijl men spreekt over een teveel aan kennis, over een tekort aan karaktervorming, over „intellectualisme” en de wenselijkheid van onderwijs in kunstgeschiedenis en muziek, over aesthetische vorming, bedoelt men gewoonlijk eigenlijk iets anders. De wenselijkheid van al dergelijke hervormingen komt meestal niet voort uit de redelijke overweging, dat die dingen vroeger helaas ontbroken hebben, maar uit de voorstelling van het schoolleven, dat men zelf als kind heeft gekend, beleefd, ondergaan. De veelal aanwezige wrok en wrevel vinden en vinden hun oorsprong niet in het feit dat men teveel weetjes heeft moeten leren of te weinig maatschappelijk en persoonlijk werd opgevoed of niet op kunstgebied werd ingeleid. Dat mag eventueel allemaal waar zijn, maar nog nooit heeft iemand het land gehad aan zijn school of aan het onderwijs, omdat het leerplan niet in orde was. Dat kan men later als volwassene constateren of als kind de volwassene napraten. Maar een goede of een beroerde schooltijd heeft men door andere omstandigheden. En het zijn die omstandigheden, welke de algemene houding van een volk tegenover school en onderwijs bepalen. En die in deze tijd maken, dat maar al te veel uit een gevoel van landerigheid kritiek wordt geoefend en niet op redelijke gronden die het onderwijssysteem betreffen.

Welke omstandigheden zijn dit? Als men het bij zich zelf nagaat of als men het bij anderen onderzoekt, dan blijkt het voornaamste hier te zijn de wijze waarop men

als kind in de school door de onderwijzer, door de leraar, door de mede-scholieren is behandeld en hoe men hen behandeld heeft. Doorslaggevend is het al of niet geslaagde van het menselijke contact in die jaren.

Is zulk contact dan juist in de school zo bijzonder slecht? Natuurlijk niet. De kritiek klinkt echter hier zo algemeen, omdat sinds de leerplicht iedereen er weet van heeft en met deze maatschappelijke instelling kennis heeft gemaakt. En de gevoeligheid voor het contact is in het kind heel groot, de weerbaarheid tegen een tekort zeer gering. Het komt er dan dus juist méér op aan, hoezeer het ook **altijd**, in welke werkkring en levenskring ook, erop aan komt hoe men als mens tegemoet getreden en behandeld wordt. Vrijwel al die critici van de school, die er zowat geen goed woord voor over hebben, zijn mensen die in hun jeugd onder de school geleden hebben. Dat leed valt, zolang wij mensen zijn, natuurlijk niet geheel te vermijden, maar het valt nog altijd te verminderen. Het vermindert vermoedelijk reeds. Ik denk, dat de critici van overmorgen niet zó sterk uit gevoelens van wrok zullen spreken als de critici van heden. Maar als dat zo zal zijn, dan komt het, doordat er tegenwoordig meer onderwijzers en leraren zijn, die vóór alles bij hun onderwijs een menselijke verhouding met hun leerlingen wensen en tot stand weten te brengen; onderwijzers en leraren die geen angsten aanjagen, die niet meer kleineren, naar beneden duwen, tegenover wie men niet voortdurend als de onwetende, domme, zich vergissende, als de onervarene, de mislukking, nederlagen lijdt; onderwijzers en leraren die over hun leerlingen niet meer denken in nummers en achternamen, in voldoende en onvoldoende, maar als kinderen, als jonge mensen, die in een menselijke verhouding van vertrouwen en genegenheid hun mogelijkheden — ook hun intellectuele! — eerst recht kunnen ontplooien. Het is deze verhouding, die men eigenlijk wenst, als men zoveel kritiek heeft op de school. Alweer blijkt, hoe diep het in ons blijft zitten en hoe moeilijk wij tot een redelijk oordeel kunnen komen, als wij in onze jeugd, in ons werk, of wáár ook, elkander niet als mens zijn tegemoet getreden en elkanders menselijkheid schade hebben toegebracht. Gelukkig begint men dit tegenwoordig meer en meer begrijpen. Het gaat nog altijd in de eerste plaats om de mens, die tot zijn recht wil komen naar zijn mogelijkheden.

B. C.

Humanistische Verkenningen

De humanistische levens- en wereldbeschouwing wordt dikwijls gesteld tegenover het nihilisme dat onze cultuur bedreigt. Wat wordt dan echter bedoeld met dat woord nihilisme? De moderne samenleving ontleent zijn karakter voor een groot deel aan mechanisering en industrialisatie, en de daarmee samenhangende vorming van grote steden. Het hoeft geen betoog, dat die steden over het algemeen vervlakkend werken. De bewoners leven niet meer in vaste verbanden, oude culturele tradities gaan teniet, ieder mens wordt een nummer, de naaste wordt de naaste een vreemde. Die sfeer vormt de voedingsbodem voor de massalizing van de enkeling en de moderne massacultuur, gekenmerkt door onverschilligheid voor geestelijke waarden en gevoeligheid voor sensaties van allerlei aard; eerst in de steden en vervolgens overal elders.

Nu moet dit verschijnsel stellig niet eenzijdig beoordeeld worden. De oude traditionele bindingen hadden ongetwijfeld ook een verstarrende en verstikkende werking en het zou dwaasheid zijn de klok terug te willen zetten. Ook zijn er in de moderne samenleving nieuwe gemeenschapsverbanden van allerlei aard ontstaan, waarbinnen zich nieuwe geestelijke waarden en daarop berustende tradities ontplooiën. Maar erkend moet worden, dat deze nieuwe bindingen vrijwel nooit die alomvattende betekenis hebben verkregen, die vroegere verbanden hebben gehad, en bovendien zijn ze ook op zichzelf minder volledig, minder betrokken op het gehele mens-zijn in al zijn uitingen. Hoewel er dan ook nog talloze individuen, en zelfs hele groepen zijn, die zich — bewust of onbewust — een bevredigende levensvisie hebben veroverd, kan men niet onkennen dat zeer grote volksgroepen daar niet of nauwelijks aan toekomen.

Nihilisme noemen we nu het verschijnsel, dat velen in toenemende mate zelfs niet meer de behoefte gevoelen om te leven en te handelen vanuit een alomvattend besef omtrent de plaats en de verantwoordelijkheid van de mens in de wereld. Tengevolge van de industriële revolutie en het daarmee samenhangende culturele „klimaat” is het zinvolle stellingnemen en handelen achtergebleven bij de toegenomen individuele verantwoordelijkheid. Binnen de kerken is deze tendentie over grote perioden gezien duidelijke

Humanisme en Nihilisme

lijk merkbaar, en de onkerkelijkheid neemt toe, bijna met de onafwendbaarheid van een natuurwet. Mocht dit verschijnsel aanvankelijk de strekking hebben van een moeizame en persoonlijke verwerkelijking der vrije gedachte in overeenstemming met de ontwikkeling van weten en denken, op den duur werd het een cultureel proces, dat zich grotendeels geheel buiten de bewuste verbreiding der vrije gedachte om voltrok.

Nihilisme openbaart zich in onze cultuur niet alleen als bijna algehele onverschilligheid of in de vorm van levensvisies die slechts op een deel van het mens-zijn betrekking hebben, maar ook door een verabsolutering van dergelijke deel-beschouwingen of wel door een volkomen ontsporing van het levensbesef, zoals dat bijvoorbeeld in het nationaal-socialisme op demonische wijze

aan de dag getreden is. Daartegen nu dient een dam te worden opgeworpen door opnieuw de aandacht te bepalen bij de gehele mens, zijn totale positie in de wereld, en zijn volledige verantwoordelijkheid. Dat is een deels een kwestie van sociale en culturele maatregelen, maar ook van hernieuwde levensbeschouwelijke vormgeving. Aan deze hachelijke taak wil het georganiseerde humanisme zijn bijdrage leveren. Maar dat kan het niet in de eerste plaats bereiken langs de weg van theoretisch inzicht, doch door het wekken van een nieuw levensbesef. Dit is geen vraag van persoonlijke voorkeur, maar van cultuur-sociologisch begrip.

Daarom moet het humanisme zich hoeden voor de intellectuele hoogmoed die meent, dat de betekenis van het georganiseerde humanisme alleen zou berusten op filosofische verdieping en bewust inzicht. Die verdieping en dat inzicht zijn onmisbaar, maar ze worden een kracht in de wereld, doordat zijn vorm krijgen in een eigen levenssfeer, waarin een nieuw levensbesef ontkiemen kan. Vandaar de grote betekenis, die gehecht moet worden aan het praktische, culturele, geestelijke en maatschappelijke werk, waardoor de humanistische geesteshouding, die fundamenteeler is dan de humanistische levensbeschouwing, zich presenteert aan de mens, die juist krachtens het massakarakter van onze cultuur op een intellectueel appél niet meer reageert. En om dit te kunnen volbrengen moet het georganiseerde humanisme een beroep doen op die bewuste of onbewuste humanisten, die om welke reden dan ook nog buiten zijn rijen bleven. Zij moeten de mensen en de middelen verschaffen, het moderne humanisme behoeft ons niet beneden de maat van zijn verantwoordelijkheid te blijven.

J. v. P.

VAN OVER DE GRENZEN

Het zal onze lezers ongetwijfeld interesseren, dat de humanistische gedachte ook in Engeland steeds meer vaste voet krijgt. Zeer onlangs lasen wij dat de B.B.C. op Donderdagavond 11.30 u. Ned. tijd op de Home Service een serie lezingen geeft onder de titel „Man without God”. In deze serie sprak op 16 November j.l. onze vriend H. J. Blackham, de leider van de Ethical Union in Londen over „Humanism”. Wij hopen de tekst van deze causerie weldra in ons bezit te hebben en zullen die, zo mogelijk, dan geheel of gedeeltelijk in M. en W. afdrukken.

In verband hiermee vermelden wij de verschijning van een klein boekje, uitgegeven bij Chaterson in Londen, „Living as a Hu-

manist”. Het zijn verschillende essays, o.a. van de hand van de hierboven genoemde H. J. Blackham. De Times Literary Supplement van 20 October wijdde een hoofdartikel aan deze uitgave en ofschoon er vanzelfsprekend critiek op dit humanisme werd uitgeoefend, spreekt het toch wel voor zichzelf, dat aan dit onderwerp een ernstig en weloverwogen hoofdartikel was gewijd. In dit verband zouden wij ook graag het uitstekende boekje van de Franse filosoof Emile Bréhier, „Science et Humanisme” willen noemen (uitgave Albin Michel, Parijs). Ook al zullen sommigen onzer het met enkele uitspraken niet eens zijn, wij kunnen dit boekje toch om zijn klaarheid van denkbeelden aanbevelen.

Een ander Engels nieuwtje is, dat de drie leidende Engelse verenigingen in onze geest, The Rationalist Press Association, The South Place Ethical Society (die reeds 175 jaar bestaat) en The Ethical Union gezamenlijk een Humanistische Raad (Humanistic Council) hebben opgericht, teneinde gezamenlijke belangen te behartigen. Iedere humanistische vereniging in Engeland kan zich bij deze raad aansluiten.

Bovendien heeft de South Place Ethical Society zich aangesloten bij de Ethical Union. Deze twee lichamen hebben, ofschoon er in het verleden wel verschillen zijn geweest, al sinds vele jaren op de aangenaamste wijze samengewerkt en deze nieuwe band kan die vriendschappelijke relaties slechts versterken. Wij zien hierin een verheugend teken, n.l. grotere eenheid in onze kringen ook in Engeland.

H. A. P.-S.

GEESTELIJKE VERZORGING

van Buitenkerkelijke Militairen

Militaire dienst eist een groot persoonlijk offer. Niet alleen van dienstplichtigen en reservepersoneel, die een tijdlang uit eigen omgeving, werkring of studie worden gehaald. Dit is ook wel een persoonlijk offer; maar er wordt nog meer van de militair gevraagd: hij moet zich onderwerpen aan de krijgstuft. En deze legt nu eenmaal wat meer beperkingen op, dan de tucht die er over het algemeen in de burgermaatschappij heerst. Wij geloven niet, dat dit makkelijk anders zou kunnen. Een leger heeft een andere taak dan een bedrijf. De leiders van een leger moeten nog meer van hun mensen op aan kunnen dan de leiders van een bedrijf.

Grote persoonlijke beperkingen en grote persoonlijke offers dus. Maar een bepaalde kant van het persoonlijk leven wordt toch ook in het leger — en voor de vloot geldt dit alles op dezelfde wijze — ten volle gerespecteerd: de levensbeschouwing, die innerlijkste overtuiging. En meer nog: dit geestelijk leven wordt zelfs verzorgd en bevorderd. Tenminste voor bepaalde groepen van de Nederlanders, die het land als militair dienen. De militaire autoriteiten zorgen immers voor godsdienstoefeningen, geleid door speciaal daartoe benoemde geestelijken: de veldprediker voor de protestanten, de aalmoezenier voor de rooms-katholieken. En deze veldpredikers en aalmoezeniers hebben ook buiten de godsdienstoefeningen een taak; wie geestelijk in de knoei zit kan zich tot hen wenden, zoals iemand ook in het burgerleven met moeilijkheden naar zijn dominee of kapelaan kan gaan.

Rooms-katholieken en protestanten: maar hiermee houden de gelijkberechtigtheid en de gelijke zorg op. De derde grote groep van het Nederlandse volk staat in het militaire leven buiten dit alles. Het is, alsof de autoriteiten menen, dat de derde groep, de buitenkerkelijken, geen geestelijk leven kent en dat men zich in dit opzicht niets van hen hoeft aan te trekken. Wanneer de kerkelijken naar hun godsdienstoefening gaan moeten de buitenkerkelijken zich bezig houden met „huishoudelijke dienst” of met voetballen, bezigheden waar weinig verheffends voor de menselijke geest in zit.

Het is een symptoom van dat bedenkelijke verschijnsel in de overheidssfeer, het verschijnsel dat men bij geestelijk leven alleen denkt aan godsdienst. De Grondwet geeft daarin het slechte voorbeeld: haar achtste hoofdstuk heet „Van de Godsdienst”. In dit hoofdstuk ligt de vrijheid van godsdienst verankerd. Maar van het niet-godsdienstige geestelijke leven is in de Grondwet geen sprake. Dit is historisch wel te verklaren. Van organisatorisch optreden door buitenkerkelijken, door positieve humanisten, is nog niet lang sprake.

Langzamerhand gaat dit organisatorische optreden enig effect krijgen, echter in de overheidssfeer nog in zeer bescheiden mate. Beter is het gesteld met een instituut als bijv. het Nederlands gesprekcentrum, waarin vertegenwoordigers van het r.k., van het reformatorische en van het humanistische volksdeel met gelijke rechten rondom de tafel zitten.

Maar keren we terug tot de geestelijke verzorging bij leger en vloot. De vorige minister van oorlog en marine stond op het standpunt: geestelijke verzorging kan alleen zijn godsdienstige verzorging; en daarmee uit. Zijn opvolger, mr. s'Jacob, zelf een christelijk man, blijkt daar niet zo star aan vast te willen houden. Als er vormen gevonden kunnen worden voor geestelijke verzorging van buitenkerkelijke militairen, is hij bereid zijn medewerking te verlenen.

Welnu, die vormen zullen gevonden worden. Daar zal het Humanistisch Verbond voor zorgen. En dan verwacht het Verbond, dat ook het buitenkerkelijke volksdeel in het militaire leven in alle opzichten, wat de dienst betreft, financieel, wat de verzorging aangaat enz., op één lijn zal worden gesteld met de godsdienstige groepen; dat de humanistische geestelijke verzorgers geheel op één lijn zullen worden gesteld met de aalmoezeniers en veldpredikers.

Aanvankelijk zal men daar wellicht wat onwennig tegenover staan. Daar kunnen wij begrip voor hebben. Maar laat men althans de proef nemen. Zonder begin zal men er nooit aan wennen. Tegen deze proef zal geen enkel bezwaar kunnen bestaan. Want wie nadenkt over het wezen van de moderne staat, zal al gauw tot de conclusie komen, dat het niet aangaat te blijven discrimineren tussen godsdienstig en niet-godsdienstig geestelijk leven.

Dus: gelijke rechten voor godsdienstigen en niet-godsdienstigen. Ook de buitenkerkelijke militairen hebben hun geestelijk leven, dat evenzeer recht heeft op „verzorging” als het geestelijk leven van rooms-katholieken en protestanten.

Gezien hetgeen de minister van oorlog en marine enige tijd geleden in het parlement heeft gezegd — wij schreven er al eerder over — hebben wij goede hoop.

Ss.

NETI (niet zó) is een Brahmaanse term voor het Absolute, het Eeuwige, dat anders is dan alles, wat de mens uitwendig en innerlijk ervaart en dat als geest begrepen ook verwijt in het menselijk hart. Tat tvam asi = dit zijt gij.

EEN PROTEST

In 1946 werd op initiatief van De Dageraad aan de gevel van het huis Keizersgracht 687 een bronzen plaat aangebracht ter herdenking van Leo Polak. Bij de onthulling, die verricht werd door Mevr. H. A. Polak—Schwarz, werd gesproken door vertegenwoordigers van Leidse en de Amsterdamse Universiteit en o.a. ook door ons H.B.-lid Dr. J. C. Brandt Corstius namens het Humanistisch Verbond.

Niet lang geleden is het huis verkocht, en de nieuwe eigenaar heeft het oorbaar geacht deze plaat te verwijderen. Het Hoofdbestuur van De Dageraad heeft hem in een zeer beleefd schrijven verzocht de plaat weer te doen aanbrengen, maar het mocht niet baten: de eigenaar is van mening, dat deze plaat een ontsiering van de gevel betekende, en de plaque zal dus niet weer worden aangebracht.

In zijn vergadering van 16 Dec. besloot ons Hoofdbestuur zich alsnog tot de eigenaar te richten met het verzoek op deze beslissing terug te komen. Het antwoord op onze uitvoerige brief, waarin wij getracht hebben de kwestie principieel te stellen, is nog niet binnen, en het lijkt ons niet juist in dit stadium de zaak in den brede te bespreken. Maar reeds nu willen wij laten horen, wat wij helaas in het grootste deel van de pers pijnlijk hebben gemist: een woord van protest tegen het hier geopenbaarde ontstellend gebrek aan piëteit!

v. d. W.

Neti

*Een zang? ach, neen, dat is het niet,
Wat mij steeds begeleidt;
Ik hoor het in het lispelen van het riet
En in het klederruisen van de tijd.*

*Een lied? ach, neen, te vaag van toon,
Als murmelt verre beek
In 't woud, alleen betreden door de goôn,
Naar wie 'k vergeefs verlangend keek.*

*Een stem? ach, neen, 'k hoor geen geluid;
Er is geen mond, die spreekt
Bij 't regentikken als 't is uitgebuid,
Rein wit en blauw 't zwart violet doorbreekt.*

*Een zucht, als de adem van de wind,
Die 'r zo vertrouwd mee lijkt?
Een zachte glimlach van een kind,
Als 't naar een zwevend pluisje kijkt?*

*Dit is het niet, dat is het niet;
Maar wáár ik existentie zie,
Zoemt Neti's toneloze lied:
Tat tvam, tat tvam asi!*

H. J. VAN ZEVENTER.

Het Humanistisch Verbond in 1950

JAARVERSLAG

Op het congres van 25 en 26 Maart te Den Haag werd het hoofdbestuur als volgt samengesteld: Dr. J. P. van Praag, 1e voorzitter, dr. G. Stuiveling, 2e voorzitter, dr. I. Vijlbrief, secretaris, J. Bijleveld, penningmeester, dr. J. C. Brandt Corstius, hoofdredacteur, mevr. J. C. Blikslager—Van den Sigtenhorst, E. Nordlohne, mevr. H. A. Polak—Schwarz, J. Rogge, E. Schabracq, ir. P. Schut, G. Stellinga, mr. A. Stempels, D. W. Stork, prof. dr. J. B. Tielrooy, mr. dr. J. in 't Veld, dr. Libbe van der Wal, M. G. Warffemius, mr. H. B. J. Waslander.

Na het congres werd mr. Waslander door het hoofdbestuur als vijfde D.B.-lid aangewezen. We vergaderingen van het hoofdbestuur werden bijgewoond door een waarnemer van de S.V.H.G., en later door de redactie-secretaris van Mens en Wereld. Aan het eind van het jaar kon prof. Tielrooy, die van de oprichting van het Verbond af, deel uitmaakte van het hoofdbestuur, zich wegens tijdgebrek helaas niet meer beschikbaar stellen voor een nieuwe candidatuur. Ook mevrouw Blikslager—Van den Sigtenhorst achtte het beter zich terug te trekken. Verder meende ondergetekende, dat de functie van secretaris beter vervuld zou kunnen worden door een figuur, die meer doorkneet is de organisatorische problemen, die deze taak meebrengt; hijzelf blijft intussen bereid als gewoon H.B.-lid zijn krachten aan het Verbond te wijden.

Organisatie

Per 1 Januari 1950 bedroeg het aantal plaatselijke gemeenschappen twee en vijftig. In de loop van 1950 kwamen daar nog de volgende gemeenschappen bij: Brunssum, Delfzijl, Heerlen, Lochem, Nieuwe Niedorp, Terneuzen, Veenendaal, Winterswijk, Witmarsum, zodat het aantal gemeenschappen per 31 December 1950 gestegen was tot een en zestig. Daarbij moet opgemerkt worden, dat in afwijking van voorgaande jaren, de oprichting van nieuwe gemeenschappen door het C.B. slechts bevorderd werd, indien er een redelijke kans aanwezig werd op het ontstaan van een behoorlijk grote en actieve gemeenschap.

Het ledental, dat op 1 Januari 1950 5134 bedroeg, steeg in de loop van het jaar tot 6233, zodat het toenam met 1099. Aan dit niet onbevredigende resultaat is de publiciteit die in 1950 aan het Verbond en zijn werkzaamheden gegeven is, zeker niet vreemd, al moet in dit verband ook gewezen worden op de toenemende bekendheid van het Verbond als gevolg van de ontplooiing van onze werkzaamheden. Het steeds ingenomen standpunt, dat het Verbond slechts door het aanvatten der zich opdringende

problemen zijn werfkracht zou kunnen vergroten, begint langzamerhand in de praktijk zijn rechtvaardiging te vinden. Het is wellicht belangwekkend hier ook enkele gegevens te vermelden omtrent de leeftijdsopbouw van het ledental. Van de 6233 leden zijn beneden de vijf en twintig jaar 277 leden, van vijf en twintig tot dertig jaar 523, van dertig tot veertig 1316, van veertig tot zestig 2782, boven de zestig jaar 1079, leeftijd onbekend 256.

De organisatorische positie der gemeenschappen mag over het algemeen als geconsolideerd beschouwd worden. De meeste gemeenschappen hebben een traditie ontwikkeld, die ze in staat stelt een eigen leven te leiden, dat niet door de normale organisatorische moeilijkheden en tegenslagen in gevaar gebracht wordt. Hiermee wil uiteraard niet gezegd zijn, dat er aan de organisatorische grondslagen der gemeenschappen niets meer te verbeteren zou wezen: het apparaat behoeft nog altijd versterking, en dat geldt zeer in het bijzonder voor het aantal praktische werkers op geestelijk-sociaal terrein; in verband met de toekomstige ontplooiing der werkzaamheden van het Verbond, mag gezegd worden, dat hier één der voornaamste taken ligt, waarop de aandacht van de gemeenschappen in het komende jaar gevestigd zal moeten zijn. Verder moet opnieuw gewezen worden op de wenselijkheid van vaststelling van een huishoudelijk reglement (eventueel volgens het van hoofdbestuur zijde ontworpen model), en voor de opstelling van een financieel verslag en een jaarverslag, die aan het C.B. dienen te worden opgezonden.

Intussen werd door de gemeenschappen een verheugende activiteit ontwikkeld: bezinningsbijeenkomsten, herdenkingsplechtigheden, feestelijke en kunstzinnige samenkomsten, cursussen, jongerenwerk en excursies vormden ook nu weer de kern der werkzaamheden. Daarnaast werd in vele gemeenschappen aandacht besteed aan ziekenhuisbezoek en andere geestelijk-sociale bemoeienissen, vormingscursussen en verschillende plaatselijke activiteiten. Het moet overigens ernstig betreurd worden, dat slechts betrekkelijk weinig gemeenschappen er in geslaagd zijn zich zo veelzijdig te ontwikkelen als wenselijk zou wezen. In de meeste gevallen wordt slechts een deel der mogelijkheden benut, weliswaar in overeenstemming met de behoefte der leden, maar anderzijds wordt ook de samenstelling van het ledencorps ten eerste door de aard der bemoeienissen beïnvloed. Het hoeft geen betoog, dat het ideaal van een gemeenschap een zodanige is, die voor leden van zeer uiteenlopende ontwikkeling, positie, opvatting en belangstelling, passende uitingsmogelijkheden weet te scheppen; en dat alles in een eigen vorm-

geving die zeker niet aan de stijl van 't normale verenigingsleven ontleend kan worden.

De gewesten hebben dit jaar ten volle hun plaats ingenomen als schakel tussen het centrale apparaat en de gemeenschappen. Halfjaarlijks vindt de z.g. „trekpaardenconferentie" plaats, bestaande uit het D.B., het C.B., en de voorzitters en secretarissen der gewesten. Ook tussentijds werd voor bijzondere gelegenheden een enkele maal een beroep op dit orgaan gedaan, al zal dit om praktische redenen tot het uiterste beperkt moeten worden. Daarnaast ontplooiden de gewesten een verheugende activiteit op hun eigen terrein: Ze belastten zich wederom met de organisatie van de centrale kaderdagen en namen het initiatief tot tal van weekends, landdagen en excursies. Ook bij de oprichting van nieuwe gemeenschappen vervulden ze hun stimulerende taak.

De jongerengroepen, waarvoor in 1949 een voorlopig reglement werd vastgesteld, ontplooiden ook dit jaar een vruchtbare activiteit in de vorm van talrijke plaatselijke bijeenkomsten en excursies en enkele zeer geslaagde conferenties en kampen. Uit de jongeren zelf kwam de wens voort om ook in hun landelijke samenhang in bepaalde vormen als zelfstandige groepering binnen het Verbond op te treden. Daartoe verleende het hoofdbestuur zijn goedkeuring aan nieuwe statuten en reglementen, die in het najaar hun beslag kregen. Gezien het experimentele stadium, waarin de jongerengroepering nog verkeert is het hoofdbestuur van mening deze organisatievorm nog niet in de vorm van reglements- of statutenwijziging aan het congres te moeten voorleggen.

Bij de thans geldende regeling zijn de leden der jongerengroepen automatisch lid van het Verbond, terwijl het Hoofdbestuur optreedt als Raad van Advies, die in principiële vragen moeten worden gehoord. Met ingang van 1 Januari 1951 zullen over en weer waarnemers bij de hoofdbesturen worden uitgewisseld. In afwijking van art. 20 lid 2 van het huishoudelijk reglement is bepaald: a) dat voor leden der jongerengroepen beneden de vijf en twintig jaar, zowel aan het C.B. als aan de gemeenschap van het Verbond, waarvan ze lid zijn, een jaarlijkse contributie verschuldigd zal zijn van f 0,50, en b) dat voor leden der jongerengroepen van vijf en twintig tot dertig jaar dit bedrag gesteld zal worden op f 2,50. De jongeren zelf hebben hun contributie aanzienlijk verhoogd, zodat jongeren tot vijf en twintig jaar totaal f 8,40 gaan betalen, en van vijf en twintig tot dertig jaar tenminste f 12,—. De subsidies van hoofdbestuur en gemeenschappen kunnen dan geleidelijk aan beëindigd worden.

De jongerengroepen omvatten op het ogenblik ongeveer driehonderd jongeren,

waarvan plus minus honderd beneden de vijf en twintig. Naar de verwachting van het hoofdbestuur zullen ze in toenemende mate een rol gaan spelen bij de vervulling van onze taak onder de jongeren van ongeveer drie en twintig tot dertig jaar, zonder zich daardoor aan het gewone gemeenschapsleven te onttrekken. Op den duur zal echter de vraag onder het oog gezien moeten worden, of dan niet voor de leeftijdsgroep van zeventien tot drie en twintig jaar, en zelfs voor die van twaalf tot zeventien jaar, nieuwe organisatorische vormen gevonden moeten worden. Dat zal mede afhangen van de ontwikkeling der humanistische gedachte in de jeugdbeweging buiten de directe sfeer van het georganiseerde humanisme.

Het Centraal Bureau werkte ook dit jaar weer op de voortreffelijke wijze, waaraan men in het Verbond reeds gewend is. De toewijding van de leden der staf (en hun echtgenoten) is dan ook boven alle lof verheven. Vermelding verdient in dit verband ook het feit, dat per 1 November C. Schonk uit Deventer als geestelijk raadsman in vaste dienst (ten behoeve van het werk in de D.U.W.-kampen) kon worden aangesteld, dank zij een subsidie van het departement van wederopbouw.

Financiële positie

De verwachting, uitgesproken in het vorige jaarverslag, dat de stormachtige uitbreiding der werkzaamheden, die de eerste jaren heeft gekenmerkt, geleidelijk aan zou overgaan in een meer rustige uitbouw der bemoeienissen van het Verbond, werd in het afgelopen jaar ten volle bewaarheid. Daarbij kwam de verheugende toename van het ledental, die op den duur een geleidelijke vermindering der financiële zorgen in het vooruitzicht stelt. Ook mag opgemerkt worden, dat een voorzichtige afschrijvingspolitiek en de in dit jaar reeds aangevangen stortingen voor de vrijmaking van het pand Bleyenburgerstraat 1 — Utrecht de grondslag leggen voor een sterkere financiële positie in de toekomst.

Het hoeft intussen geen betoog, dat het afgelopen jaar nog in het teken heeft gestaan van de grootste financiële zorgen. Dank zij de toewijding van H. J. Lips vooral bleek het mogelijk het opbouwfonds op peil te houden, doordat enkele grotere giften aan de gedaalde opbrengst van de 100 x 100 actie konden worden toegevoegd. Er zal echter naar gestreefd moeten worden deze actie in 1951 weer zodanig op te voeren, dat bijzondere giften ook voor bijzondere doeleinden gereserveerd kunnen worden. De volledige medewerking der gemeenschappen is daartoe noodzakelijk. Veel ernstiger was overigens het feit, dat het centrale apparaat eind Augustus gealarmeerd werd door een dreigende mislukking van de helpende-handenactie. Het scheen dat de leden de mededeling van wege het hoofdbestuur, dat het al of niet slagen van deze actie beslissend zou wezen voor het voortbestaan van het Verbond, niet ernstig genoeg genomen had-

den. Slechts een verbeterd inspanning van alle krachten gedurende het laatste derde deel van het jaar kon een catastrofe voorkomen. Het ligt voor de hand dat hierdoor zeer ernstige schade is toegebracht aan de overige werkzaamheden van het centrale apparaat.

De debacle werd afgewend; het beoogde doel echter niet bereikt: de laatste „stille” reserves moesten worden aangesproken, waardoor de liquiditeitspositie vanzelfsprekend uiterst moeilijk werd. Aan uitvoering van de plannen voor een grote rebus-actie kon onder deze omstandigheden niet worden gedacht. Er mag geen misverstand over blijven bestaan, dat een dergelijke gang van zaken in het komende jaar funest zou zijn voor de ontplooiingskansen van het Verbond. Indien een ongestoorde ontwikkeling van het Verbond in de nabije toekomst mogelijk zou zijn, moet nog gedurende zes jaren gerekend worden op tekorten op de gewone exploitatie. Naar redelijke schatting zou gedurende die periode nog een tekort van

HET LEDENTAL VAN HET HUM. VERBOND

1946 — oprichting

1 Januari 1947 . . .	2 850
1 Januari 1948 . . .	3 500
1 Januari 1949 . . .	4.350
1 Januari 1950 . . .	5.134
1 Januari 1951 . . .	6.233

totaal f 60.000,— overbrugd moeten worden. Daarom is voltooiing der helpende-handenactie (eventueel naar het inzicht der gemeenschappen aangevuld of vervangen door gelijksoortige acties) een onafwijsbare eis.

Het hoeft hier wel niet meer herhaald te worden, dat daarnaast alleen een regelmatige toeneming van het ledental en opvoering over de gehele linie van de minimum-contributie tot f 5,— een werkelijk gezonde financiële basis kunnen scheppen, waarbij de gewone inkomsten voldoende zullen wezen om de normale uitgaven te dekken. Daarop dient aller belangstelling en activiteit onverminderd gericht te blijven, ook door regelmatige contributie-inning, zo nodig per maand of per week. Bovendien liggen er nog belangrijke mogelijkheden in de intensivering van de verkoop der Verbondsuitgaven en in de uitbreiding van het abonné-tal en de colportage van Mens en Wereld. Ook de vrijmaking van het eigen huis in Utrecht zou in alle opzichten een versterking van de financiële positie meebrengen.

Indien echter deze taken met redelijk te verwachten energie worden aangevat en alle leden doordrongen blijven van de onverminderde ernst van de financiële situatie en onze daaruit voortvloeiende verantwoordelijkheid, dan mag ook met de nodige voorzichtigheid

de verwachting worden uitgesproken, dat in 1950 het dieptepunt van de materiële moeilijkheden is bereikt, en dat het mogelijk zal blijken om in de komende jaren met inspanning van alle krachten geleidelijk aan een gezondere en hechtere materiële basis voor het werk te leggen.

Werkzaamheden

Evenmin als vorige jaren zal het mogelijk zijn in dit verslag meer dan de belangrijkste activiteiten van het centrale apparaat aan te stippen. Daaronder moeten stellig gerekend worden de werkzaamheden der verschillende blijvende en tijdelijke commissies, die door het hoofdbestuur zijn ingesteld, zoals de commissies voor publiciteit, cultureel werk, wetgeving, internationale contacten, humanisme en opvoeding, studiemogelijkheden, sociale gerechtigheid, volksontwikkeling en katholicisme. Twee subcommissies van de wetscommissie publiceerden rapporten, t.w. over echtscheiding en over eed en belofte. Ook de commissie humanisme en opvoeding kwam met haar werkzaamheden gereed. De rapporten over studiemogelijkheden en sociale gerechtigheid mogen in 1951 tegemoet gezien worden.

Enkele malen zijn er in het Verbond stemmen opgegaan om de gemeenschappen meer te betrekken in de voorbereiding van rapporten. Hoewel het hoofdbestuur de democratische strekking van deze suggesties zeer wel inziet, is het er nog niet in geslaagd aan deze gedachte een praktische vorm te geven. Het moet uitermate bezwaarlijk geacht worden een commissie van deskundigen te belasten met de bestudering van voorbereidende rapporten uit wellicht tientallen gemeenschappen. Heel iets anders is het uiteraard, wanneer deskundigen uit het gehele land hun suggesties inzenden bij door het hoofdbestuur ingestelde commissies, of bij het hoofdbestuur indien voor een bepaald onderwerp geen commissie is ingesteld. Verder moeten de rapporten zelf onderscheiden worden in zodanige die allereerst dienen om snel en deskundig een humanistisch geluid te doen horen over actuele vragen, en zulke die juist beschouwd moeten worden als studie- en discussiemateriaal voor de gemeenschappen in dienst van de gemeenschappelijke meningsvorming. Als zodanig moet ook de syllabus over humanisme en oorlog beschouwd worden, alsmede de reeks Humanistische Verkenningen in Mens en Wereld. Voorts heeft het hoofdbestuur zich beziggehouden met de verhouding van humanisme en godsdienst; een voorlopige conclusie daaromtrent zal in Mens en Wereld worden gepubliceerd.

Op deze plaats moge ook melding gemaakt worden van de stichting Socrates, door het hoofdbestuur in het leven geroepen ter bevordering van cultuur en wetenschap, in het bijzonder met betrekking tot het humanisme. Een der bemoeienissen van deze stichting is het bevorderen van bijzondere leerstoelen op de genoemde grondslag. Tot dit doel is een curatorium ingesteld, bestaande uit de heren

prof. dr. C. D. J. Brandt, prof. dr. H. W. F. Brugmans, prof. mr. H. R. Hoetink, prof. mr. R. Kranenburg, en dr. G. Stuiveling. Ook overigens stelt het hoofdbestuur zich voor van deze stichting gebruik te maken voor het leggen van de grondslagen voor een brede cultureel wetenschappelijke activiteit met betrekking tot de humanistische problemen.

De internationale contacten werden in het afgelopen jaar wederom uitgebreid. Mevrouw H. A. Polak-Schwarz, de internationale secretaresse, maakte een reis naar Frankrijk, terwijl een delegatie van het Verbond tijdens de zomerschool van de R.P.A. besprekingen voerde in verband met de plannen voor een internationaal congres in 1952. Contacten werden voorts aangeknoopt met de American Ethical Union, met de Weense Ethische Gemeinde en met humanisten in Noorwegen en Zwitserland. Zonder overschatting van de betekenis dezer contacten mag niettemin opgemerkt worden, dat daardoor in elk geval een belangrijke invloed uitgaat van de ideeën, die in het Verbond leven, op het buitenlandse humanisme.

De culturele commissie heeft ook dit jaar weer, ten dele in samenwerking met S.V.H.G. en H.J.G., de zomerkampen georganiseerd. Aan de familiekampen te Vierhouten en Ommen, het culturele kamp te Vierhouten, het kinderkamp te Blaricum, het jongerenkamp en de scholierenkampen namen in totaal ongeveer 500 personen deel. Daaruit blijkt wel dat dit kampenwerk in een behoefte voorziet. Intussen wordt nog steeds gestreefd naar verbetering van de opzet en differentiëring van de aard der kampen. Voor 1951 staat o.a. een zomerschool op het programma.

Ook in 1950 werden evenals vorige jaren weer centrale kaderdagen georganiseerd. Als grondslag voor een wintercursus verscheen het boekje *Wordend Humanisme*. Ook zag weer een kalender het licht. De redactie van Mens en Wereld werd gereorganiseerd: als redactie-secretaaris en eindredacteur trad per 1 September B. J. Max op; de redactie werd toen samengesteld uit dr. J. C. Brand Corstius, hoofdredacteur, benevens mr. A. Stempels en dr. G. Stuiveling, redacteurs. Helaas bleek het nodig de omvang voorlopig te beperken tot twaalf pagina's. De V.A.R.A. verleende ook dit jaar weer iedere Zondag om 9.45 u. gastvrijheid aan het humanistische woord en bleek bovendien sinds half November bereid wekelijks het Woord van de Week aan te kondigen. De invloed daarvan op het nog steeds geringe abonnéetal van 750 moet nog worden afgewacht. Op voorstel van de V.A.R.A. werd bij wijze van proef besloten meer eenheid in de uitzendingen te brengen door iedere eerste en derde Zondag van de maand dezelfde sprekers aan het woord te laten.

Dat overal waar het pas gaf ook dit jaar weer geijverd werd voor de verbreiding en verdediging van de humanistische gedachte, wordt hier slechts aangestipt. Daarbij is op

verontrustende wijze gebleken dat medewerking van de A.V.R.O. in hoge mate twijfelachtig genoemd moet worden. Wat het hoofdbestuur in deze impasse te doen staat, maakt nog een punt van overweging uit. In dit verband verdient het de aandacht, dat ook enkele niet-confessionele dag- en weekbladen een opmerkelijk gebrek aan interesse voor het humanisme aan de dag leggen. De organisatie van een speciale dienst voor de publiciteit stuitte tot nu toe af op gebrek aan krachten en middelen, maar blijft uiteraard als een der urgente punten op de agenda staan.

De bemoeienissen met het probleem van de geestelijke verzorging werden dit jaar met een belangrijk succes beloond. In het voorjaar deelde de minister van wederopbouw mede, dat hij bereid was een geestelijk raadsman vanwege het Humanistisch Verbond in de D.U.W.-kampen toe te laten en daarvoor een subsidie te verstrekken. Hoewel dit uiteraard nieuwe lasten voor het Verbond meebracht, kon het hoofdbestuur deze mogelijkheid niet onbenut laten en per 1 November kon C. Schonk als eerste officieel erkende raadsman zijn werk in de D.U.W.-kampen beginnen. Besprekingen over gelijksoortige arbeid in gevangenis en strafgestichten, gevoerd met het departement van justitie, hadden een zeer bevredigend verloop, maar konden, in afwachting van de nieuwe wet op het gevangeniswezen, nog niet tot een definitief resultaat leiden. Ten aanzien van het departement van oorlog kan op dit moment slechts opgemerkt worden, dat de uitgestippelde lijn doorkruist werd door het aftreden van minister Schokking.

In elk geval is het duidelijk, dat op het terrein van de praktische geestelijke arbeid in de nabije toekomst een grote taak voor het Verbond is weggelegd. Alle krachten zullen dan ook moeten worden ingespannen om het mogelijk te maken dat het deze taak naar behoren zal vervullen. De vorming van een voor zijn taak berekend kader, de organisatie van een aanzienlijke groep vrijwillige werkers, de opzet van selectie en scholing, zal van nu af aan een der eerste zorgen moeten zijn van C.B. en gemeenschappen. Ook op dit gebied is de periode van de theoretische voorbereiding achter de rug: het georganiseerde humanisme zal hier metterdaad moeten bewijzen of het tegen zijn zelfgestelde taak opgewassen zal zijn.

Contacten

Het belangrijkste contact voor de praktijk van het humanisme in Nederland is ongetwijfeld dat met de Vereniging voor Maatschappelijk Werk Humanitas. Deze relatie trad in een nieuw stadium, toen het congres van Humanitas in de voorzomer van 1950 het rapport „Verhouding” aanvaardde, waarin de wenselijkheid van samenwerking onder bepaalde voorwaarden werd uitgesproken. Een nader overleg tussen beide organisaties toonde aan, dat er geen enkel principieel verschil van opvatting meer bestond. Daarmee werd de laatste slagboom opgeruimd op

de weg naar een nauwe samenwerking, die het Verbond steeds in volle oprechtheid begeerd heeft, ook al is het vaak noodgedwongen zijn eigen weg gegaan.

Hiermee wil niet gezegd zijn, dat terstond alle moeilijkheden waren opgelost. Met name over de taak van de stichting Mens en Wereld bestond nog verschil van mening. Na grondig overleg bleek echter ook dit verschil overbrugbaar: Ten aanzien van de bureaux van geestelijk en maatschappelijk werk werd overeengekomen, dat ze daar waar plaatselijke overeenstemming mogelijk blijkt, door de plaatselijke instanties gemeenschappelijk beheerd zullen worden onder supervisie van een commissie bestaande uit de directrice van Mens en Wereld (het vroegere hoofdbestuurslid mevrouw D. Heroma-Meilink bleek in de loop van het jaar bereid als zodanig op te treden) en een vertegenwoordiger van Humanitas en van het Verbond, die elk aan hun eigen bestuur verantwoording schuldig zijn. Ten aanzien van de scholing werd bepaald, dat de algemene vorming zoveel mogelijk aan Mens en Wereld zal worden opgedragen, voor de specialisatie zullen de afzonderlijke organisaties verantwoordelijk zijn. Mens en Wereld zal tevens richtlijnen ontwerpen voor de selectie van vrijwillige werkers. Ook zal het een taak hebben te vervullen bij het researchwerk op dit gebied. Humanitas is in beginsel toegetreden tot de stichting.

Het is niet te verwachten, dat met deze regeling alle moeilijkheden van de baan zullen wezen, maar gezegd kan worden, dat hiermee de grondslag gelegd is voor opheffing van de misverstanden, die uit het verleden zijn overgebleven. Indien geen persoonlijke tegenstellingen de verhouding vertroebelen — en niemand zal met die mogelijkheid ernstig willen rekenen — staat niets meer een samenwerking in de weg, die een sterke prikkel en steun kan zijn bij de verwerkelijking van de praktische geestelijke en maatschappelijke taken van het humanisme in ons land. Ook in dit opzicht zijn in 1950 de grondslagen gelegd voor een duurzame opbouw.

Ook met de Studentenvereniging op Humanistische Grondslag werd het grotendeels informele contact voortgezet. Reeds in het vorige jaarverslag werd de gedachte uitgesproken, dat de S.V.H.G. alleen dan een zinvolle plaats in het Nederlandse geestesleven en in de studentenmaatschappij zal gaan innemen, indien zij zich in alle vrijheid blijft oriënteren op de humanistische gedachte, zoals die in het Verbond op ondogmatische wijze vorm heeft gekregen. En dat niet ten behoeve van het Verbond, maar ten behoeve van de S.V.H.G. zelf, die anders licht het gevaar zou lopen een verzamelpaats te worden van weifelmoedige en in ieder opzicht nihilistische studenten. Zij zou dan geen orgaan zijn waarover het Verbond zich kon verheugen, maar veeleer een verschijnsel dat als typisch symptoom van een verwarde tijd bestrijding verdiende.

Men moet echter vertrouwen, dat de S.V.H.G. zich rekenschap zal geven van haar taak om een trefpunt te zijn voor die studenten, die zich hun verantwoordelijkheid bewust zijn, in een tijd, die tussen scepticisme en fanatisme bijna geen zinvolle weg meer weet te banen. De benoeming van de Verbandsvoorzitter tot erelid van de S.V.H.G. moge daarvan als symbool beschouwd worden.

In de loop van 1950 werd volledige overeenstemming bereikt met de A. H. Gerhardstichting omtrent doel en werkwijze. Een viertal leden werd in het bestuur van deze stichting aangewezen. Het nastreven van het doel der stichting, het bouwen en exploiteren van tehuizen voor ouden van dagen uit buitenkerkelijke kring, kan mede bevorderd worden door het feit dat de Verbandsvoorzitter optrad als tweede voorzitter van de Nederlandse Centrale voor Tehuizen voor Bejaarden. Met de Weezenkas, vereniging voor opvoeding zonder geloofsdogma werden prettige, maar informele betrekkingen onderhouden. Het Verbond is verder vertegenwoordigd in de Moderne Jeugd-Raad, waarvan de gestes evenwel noch duidelijk, noch overtuigend zijn. Het vraagstuk van de jeugdvorming behoudt de volle aandacht van het hoofdbestuur. Het het Thuisfront Humanitas, waarin het Verbond vertegenwoordigd is, werden even prettige als vruchtbare relaties gehandhaafd.

Opbouw

Het jaar 1950 was een jaar van consolidatie in ieder opzicht. Het georganiseerde humanisme is in Nederland tot een kracht geworden, die niet alleen (aanvaard of bestreden) erkend wordt, maar ook in toenemende mate bekend. Het is de erfenis voor de komende jaren om de verwachtingen die daardoor gewekt zijn niet te beschamen; zelfs niet, indien die jaren geen rustige ontplooiing zouden gedogen. Daartoe zal in onverminderde mate van iedere humanist de inzet van zijn hele persoon gevraagd worden, de bereidheid tot offers, klein, of groot, maar ook en vooral, de openheid om steeds opnieuw te putten uit de bron van innerlijke bewogenheid en verwondering, opdat hij niet verdort in zijn eigen tradities.

Laat daarbij bewaard blijven die geest van ruimheid en vertrouwen in de ander, waarvan het Verbond in de eerste vijf jaren zijn kracht ontleend heeft. Laat het humanisme, voor niemand te geleerd of te simpel, te theoretisch of te praktisch, te socialistisch of te liberaal, te pacifistisch of te militairistisch zijn. Laat het zijn een verzamelpunt voor allen die, elk naar aanleg en overtuiging, in het humanisme de uitdrukking vinden van een levenswaarheid, die richting en bezieling verleent aan de opbouw van een eigen levenssfeer voor het buitenkerkelijke volksdeel.

Dr. I. VIJLBRIEF.

Begroting 1951

Contributies	f 19.000,—	Salarissen	f 20.496,— ⁵⁾
Voordelig saldo		Pensioenpremies	„ 2.350,—
brochureverkoop		Sociale lasten	„ 1.835,—
W.v.d.W. en kalender	„ 1.000,—	Uitgaven krant	„ 7.000,—
Inkomsten krant		Gewesten	„ 950,—
a. abonnementen	f 750,—	Bureaukosten	„ 2.100,—
b. advertenties	„ 800,—	Onderhoud en Assur. huis	„ 440,—
c. losse verkoop	„ 500,—	Kantoorbehoeften	„ 1.900,—
	„ 2.050,— ¹⁾	Porti en zegels	„ 1.200,—
Subsidie Min. v.		Reiskosten:	
Wederopbouw	„ 7.000,—	Bureau	
Huren	„ 540,—	Bureau	f 1800,—
Opbouwfonds (100 x 100)	„ 10.000,— ²⁾	D.B. en commissies	„ 1600,—
Tekort	„ 8.100,— ³⁾	H.B.	„ 600,—
Diverse baten	„ P.M. ⁴⁾		„ 4.000,—
		Propagandamateriaal	„ 700,—
		Accountant	„ 650,—
		Congres	„ 1.300,—
		Intern. congres 1952	„ 350,—
		Afschrijvingen	„ 1.750,—
		Diverse kosten	„ 669,—
		Onvoorzien	P.M. ⁴⁾
	f 47.690,—		f 47.690,—

TOELICHTING BIJ DE BEGROTING 1951

1) De inkomsten voor abonnementen, advertenties en verkoop losse nummers zijn hoger begroot dan de werkelijke inkomsten in 1950 zijn geweest.

Wij menen echter te mogen verwachten dat het mogelijk zal zijn gemiddeld per gemeenschap 15 exemplaren van „Mens en Wereld” te verkopen, terwijl wij voorts goede hoop hebben het aantal adverteerders te kunnen opvoeren.

2) 3) Het exploitatietekort ten bedrage van f 18.100,— moet gedekt worden uit de baten van het opbouwfonds. In de eerste plaats door de 100 x f 100,— actie waarvan voor 1951 gerekend wordt op plus minus 70 contribuanten die voor de derde maal de toegezegde f 100,— zullen storten. De ontbrekende 30 certificaten zullen moeten worden geplaatst, terwijl het dan nog resterende tekort van f 8.100,— verkregen moet worden uit voortzetting der verkoop van „Helpende Handen”. In hoeverre deze verkoop op andere wijze georganiseerd zal moeten

worden wordt overgelaten aan het oordeel van de gemeenschappen.

Dat het tekort voor 1951 even groot is als het geraamde tekort voor 1950 houdt niet in dat de financiële positie van het Verbond niet zou zijn vooruitgegaan. In feite is deze positie namelijk wel verbeterd, doch het tekort voor 1950 is te laag geraamd en de uitgebreider opzet dezer begroting voor 1951 (waarin b.v. ook rekening is gehouden met afschrijvingen) geeft de feitelijke toestand beter weer.

4) De P.M. posten aan beide zijden zijn bedoeld om het Hoofdbestuur te machtigen eventuele inkomsten die voor een bepaald doel gegeven worden ook voor dat doel te besteden. Voorts ook om de vrijheid te hebben het terrein onzer activiteit uit te breiden indien de middelen zulks mogelijk zouden maken.

5) Deze post is aanmerkelijk hoger dan vorig jaar, omdat er thans ook het salaris van de raadsman in de D.U.W.-kampen in is opgenomen. Deze verhoging wordt grotendeels gecompenseerd door het subsidie van het ministerie van wederopbouw.

MENS EN WERELD

is het orgaan van het Humanistisch Verbond. Redactieraad: Dr. J. C. Brandt Corstius, Ing. B. J. Max, Mr A. Stempels, Dr G. Stuiveling. Adres Redactie: Amersfoortseweg 80, Soesterberg. Copie vóór 1e van de maand inzenden. — Adres Administratie: Bleyenburgerstraat 1, tel. 10163, Utrecht. Postgiro 304960 t.n.v. Humanistisch Verbond te Utrecht — Advertentie-tarieven op aanvraag. Kleine advertenties voor particulieren f 1,— per regel: kolombreedte 58 mm. — Abonnementscondities: Leden gratis, niet-leden: f 2,50 per jaar. Buitenland f 3,—. — Prijs losse nummers f 0,20. — Inlichtingen betr. lidmaatschap en aanmeldingsformulieren Humanistisch Verbond worden verstrekt door Centraal Bureau, Bleyenburgerstraat 1, Utrecht.

Candidaten Hoofdbestuur

Dr. J. P. van Praag, voorzitter.
Dr. G. Stuiveling, 2e voorzitter.
M. Coenders, secretaris.
J. Bijleveld, penningmeester.
Dr. J. C. Brandt Corstius, redacteur.
Prof. dr. T. T. ten Have (gevr.).
E. Nordlohne.
W. Olthof (gevr.).
H. A. Polak—Schwarz.
J. Rogge.
E. Schabracq.
Ir. P. Schut.
G. Stellinga.
Mr. A. Stempels.
D. W. Stork.
Mr. dr. J. in 't Veld.
Dr. I. Vijlbrief.
Dr. Libbe van der Wal.
M. G. Warffemius.
Mr. H. B. J. Waslander.

Toelichting: M. Coenders is administrateur van een gemeentebedrijf en tot op heden voorzitter van de gemeenschap Deventer en het gewest IJssel-Rijn. Prof. dr. T. T. ten Have is hoogleraar in de psychologie aan de 7e faculteit te Amsterdam. W. Olthof is een der leidende figuren in de Humanistische Jongeren-Groepen.

Emigratie

In de laatste maanden zijn er verscheidene leden geweest, die ons Verbond om leiding vroegen bij ev. emigratie, op de wijze zoals dat door de Ned. Herv. en de Rooms Katholieke kerk wordt gedaan.

Tot heden kunnen wij helaas weinig doen in deze richting. Er is naar zusterorganisaties zowel in Amerika als in Australië geschreven met het verzoek adressen op te geven van verenigingen of particulieren, die bereid zijn emigranten, die niet tot een kerkgenootschap behoren, bij te staan in hun nieuwe vaderland.

Uit Australië kwam nog geen bericht, maar de American Humanist Association berichtte ons dat Reverend Konrad Bose, 67 Poplarstreet, Boston, Mass. en de Unitarian Service Committee, 9 Park Avenue, New York City, bereid zijn onze geestverwanten te helpen. Dat leden van de Unitarian Service en een dominee voorlopig alléén worden genoemd hoeft onze geestverwanten-emigranten niet te verontrusten. Zoals reeds eerder werd opgemerkt in M. en W. zijn deze Unitarians zo vrij in hun geloof, dat ze leden zijn van onze zustervereniging in de nieuwe wereld, de A.H.A.

De correspondent van de A.H.A. deelde verder mede dat ook hun deze emigratie aangelegenheid zeer ter harte gaat en dat

CONGRES 1951

7 en 8 April te Deventer

Congresvoorstellen vanwege de gemeenschappen dienen te worden ingezonden vóór 7 Maart a.s. Teneinde te bereiken, dat ze nog in het Maart-nummer, voorzien van een prae-advies van het hoofdbestuur, worden opgenomen, moet er met klem op aangedrongen worden, dat de gemeenschappen hun voorstellen reeds vóór 17 Februari indienen. Er zal naar gestreefd worden, dat de beschrijvingsbrief van het congres de gemeenschappen uiterlijk 17 Maart bereikt. De eerste congresvergadering van de gemeenschappen dient dus gehouden te worden vóór 17 Februari, de tweede ná 17 Maart.

BERICHT

van het Centraal Bureau

Voortaan kunnen bestellingen op brochures en afleveringen van het Woord van de Week tot een bedrag van maximaal f 1,— per briefkaart besteld en betaald worden, door op de adreszijde boven het normale porto (locaal f 0,05; interlocaal f 0,06) het te betalen bedrag, vermeerderd met 2 cent, aan postzegels te plakken. Indien b.v. een brochure van f 0,15 besteld wordt dient dus op de adres-zijde f 0,15 plus f 0,02 plus f 0,06 = f 0,23 geplakt te worden.

Centraal Bureau Humanistisch Verbond
Bleyenburgerstr. 1 - Utrecht - postgiro 304960

Zondag 18 Februari 1951

Feestelijke herdenking van het 5-jarig bestaan van het Humanistisch Verbond in het Studententheater „Kriterion”, Roeterstraat bij het Weesperplein, Amsterdam.

Aanvang 10.30 uur.

Spreker: Dr. G. Stuiveling.

Muzikale medewerking van het Sweelinckkwartet.

Entrée f 0,25.

De Federatie Amsterdam heeft deze bijeenkomst georganiseerd.

Het bestuur hoopt niet alleen de Amsterdammers, doch ook velen uit andere plaatsen van het land te zien.

Men kan zich van te voren van een bewijs van toegang voorzien bij de Secretaris T. J. van Zeytveld, Pretoriusstraat 57 II, Amsterdam-O.

zij hopen in de volgende aflevering van „The Humanist” (hun tweemaandelijks tijdschrift) nadere gegevens te verstrekken. Ook zij zouden graag een zo sterke en grote A.H.A. zien dat een aparte, betaalde medewerker kan worden aangesteld om zich speciaal met deze emigratiezaken bezig te houden.

Bij de in te vullen formulieren, die de adspirant-emigrant krijgt, staat bij vraag 16 niet alleen „tot welke kerk behoort U?”, maar tevens „zijt gij lid van een levensbeschouwelijke vereniging?”. Een lid van het Hum. Verb. hoeft dus niet in te vullen „zonder godsdienst”¹⁾, maar kan aangeven, dat hij lid van het H.V. is.

Aan belanghebbenden wordt aanbevolen in elk geval het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond, Bleyenburgerstr. 1, Utrecht, op de hoogte te stellen van hun emigratie-plannen.

H. A. P.—S.

¹⁾ Hetgeen n.l. door de immigratie-autoriteiten van sommige landen beschouwd wordt als een verklaring van sympathie t.o.v. bepaalde in die landen ongewenst geachte politieke opvattingen.

Red.

Van een Kalender

Ja, natuurlijk, de conclusie is, dat U, voor zover U dit niet reeds gedaan hebt, alsnog de kalender, uitgegeven door het Humanistisch Verbond, behoort te kopen voor Uw eigen huis en om aan Uw familie, vrienden en kennissen ten geschenke te geven. Want op die kalender staat op de blaadjes niet zulke zonderlinge onzin als op die „Christelijke” kalender, waarvan ons een paar blaadjes werden toegezonden. Ziehier de teksten:

De goddelozen zullen niet bestaan

De goddeloze zijn gedachten zijn, dat er geen god is

De goddelozen maken smart

De goddeloze onderzoekt niet

De goddeloze rooft de ellendige en dan telkens daaronder:

U gaat Zondag toch naar de Kerk?

Wie deze kalender uitgegeven heeft, weten wij niet, maar de uitgever behoort zeer zeker in de rubriek: „De kerk op zijn (s)malst” thuis.

Prof. Dr. D. Loenen

Dr. D. Loenen werd benoemd tot bijzonder hoogleraar in de staatkundige theorieën der oudheid aan de gemeentelijke Universiteit van Amsterdam. Op 11 December j.l. hield hij zijn inaugurele rede.

Sinterklaas te Alkmaar

De gemeenschap Alkmaar van het H.V. bracht geld bijeen voor een Sinterklaasgeschenk voor de bewoners van de jeugd-gevangenis te Alkmaar: een radiotoestel.

Winterfeest Federatie Amsterdam

De jaarlijkse Familiedag van de Fed. A'dam vindt dit jaar plaats op Zondag 4 Maart in gebouw „Het Anker“, Prins Hendrikkade.

BRIEVEN VAN LEZERS

H.V. en Oorlog

Het is mij de laatste tijd in persoonlijke gesprekken met leden en ook wel eens na het horen voor een inleiding opgevallen, dat er in het Humanistisch Verbond een misverstand dreigt te ontstaan. Een misverstand dat wij in het Verbond m.i. niet kunnen hebben. Bij het bespreken van het actuele onderwerp „Oorlog, Vrede“ en hiermee samenhangende problemen wordt een bepaald persoonlijk standpunt ingenomen, dat soms onbewust de indruk maakt van een officieel Verbond-standpunt te zijn. Dat men deze fout maakt is vergeeflijk, doch men zal deze niet uit moeten dragen, daar ons Verbond hiermee niet gediend is. Het grote gevaar van een dergelijke situatie is, dat men alweer onbewust een andersdenkende als een minder goed Humanist gaat zien, ja soms een groeps- of politiek stempel op het Verbond drukt. Het Verbond wordt toch gevormd door mensen, die zich in het Verbond op levensbeschouwelijk en niet op maatschappijbeschouwelijk standpunt stellen. Natuurlijk kan ieder individueel een meer of minder politiek omlijnd standpunt innemen. Laten wij hopen, dat dit veelal het geval is, doch in het Verbond staan wij allereerst als Humanist. Het Humanistisch Verbond zal tegenover de vraagstukken als eerder genoemd wel een standpunt stellen, maar laten wij ons er voor hoeden, dit standpunt te veel

De motor draait . . .

Een nieuw jaar is al weer ingegaan. We zullen ditmaal in de Motor geen lange beschouwingen gaan houden, dat hebben we al eens eerder gedaan en bovendien is ons deze keer, in verband met de lengte van de rubriek „Naar Buiten“ maar weinig ruimte toebedeeld. Toch nog even dit: In 1951 zal het Verbond 5 jaren bestaan. En los van alle officiële redevoeringen en artikelen, die in Februari, als het zover is, wel zullen komen, wou ik twee opmerkingen maken over dingen, die mij, zo in de praktijk van het werk van het Verbond, zijn duidelijk geworden. In de eerste plaats dit: Het Verbond is reeds een begrip in Nederland geworden. Een begrip in deze zin, dat zeer velen hun gedachtenleven al heel eenvoudig formuleren met de woorden: Zoals het Humanistisch Verbond.....

door bepaalde politieke inzichten te beïnvloeden. Wij zullen ook in ons Verbond verschillende meningen tot uiting kunnen brengen, doch laat ons als P.v.d.A.-er, Vlam-groeper, V.V.D.-er of C.P.N.-er, of hoe U de volgorde wilt zien, toch bedenken dat wij elkaar in de eerste plaats als Humanist moeten zien en hierop onze houding in het Verbond baseren. De uitspraak van een jongere op één van onze bijeenkomsten „Ik ben uit het Humanistisch Verbond gelopen, het doet niets en geeft mij geen houvast“ is m.i. het gevolg van een gedachtengang, die meer van het Verbond verwacht dan het geven kan, namelijk politieke uitspraken die in een geestelijke gemeenschap niet thuis horen. Om te voorkomen dat er meerdere zullen zijn, die van een verkeerde gedachte uitgaan, is dit geschreven.

D. ERENSTEIN.

In het probleem van het al dan niet zedelijk gerechtvaardigd zijn van oorlog in bepaalde concrete gevallen als middel tot het vermijden van een andere cultuurvernietigende catastrofe kan het H.V. als zodanig slechts wijzen op het in tegenstelling zijn van beide met het uitgangspunt van het Humanisme, en op de consequenties van beide. Verschillen in de waardering dezer consequenties kunnen in de sfeer van de persoonlijke verantwoordelijkheid leiden tot verschillende persoonlijke standpunten. Het getuigt van gebrek aan verdraagzaamheid, indien men eigen standpunt als het enige verantwoordende standpunt zou zien.

Met een politieke keuze heeft dit echter niets te maken, al zal een bepaald eigen standpunt min of meer in overeenstemming kunnen zijn met dat van een of andere politieke groepering. Voor het politieke standpunt is echter in de eerste plaats de opportuniteit maatgevend, voor het standpunt van de humanist het persoonlijk zedelijk oordeel.

Mx.

Ongetwijfeld steekt in deze wijze van doen een gevaar, het gevaar van verstarring, maar aan de andere kant is het er toch ook een bewijs van hoe zeer het Verbond zijn plaats in het Nederlandse volk heeft gevonden, hoe het, en ook dat is een ervaring die ik vele malen heb opgedaan, inderdaad iets is gaan betekenen in de hoofden en harten van velen. Iets dat men zeker niet bereid is weer op te geven, omdat men het beseft als iets van hoge waarde. De tweede opmerking is deze. We zijn erin geslaagd, zij het nog zeer gebrekkig, in buitenkerkelijk Nederland een organisatie in het leven te roepen met een principieel-geestelijke achtergrond. Een organisatie waarmee velen als vanzelfsprekend rekening houden. Het heeft me vele malen verbaasd dat dit inderdaad zo is. O, natuurlijk we wilden nog wel meer en we zullen dat ook in de komende jaren trachten te bereiken, maar toch, ik zou er vele frappante voorbeelden van kunnen geven hoe men, ver buiten de rijen van het Verbond, rekening houdt met onze aanwezigheid. We kunnen daar gelukkig om zijn, maar we zullen ook moeten weten, dat dit ons zware verplichtingen oplegt o.a. deze, zo belangrijk te worden als velen buiten onze rijen menen dat we zijn.

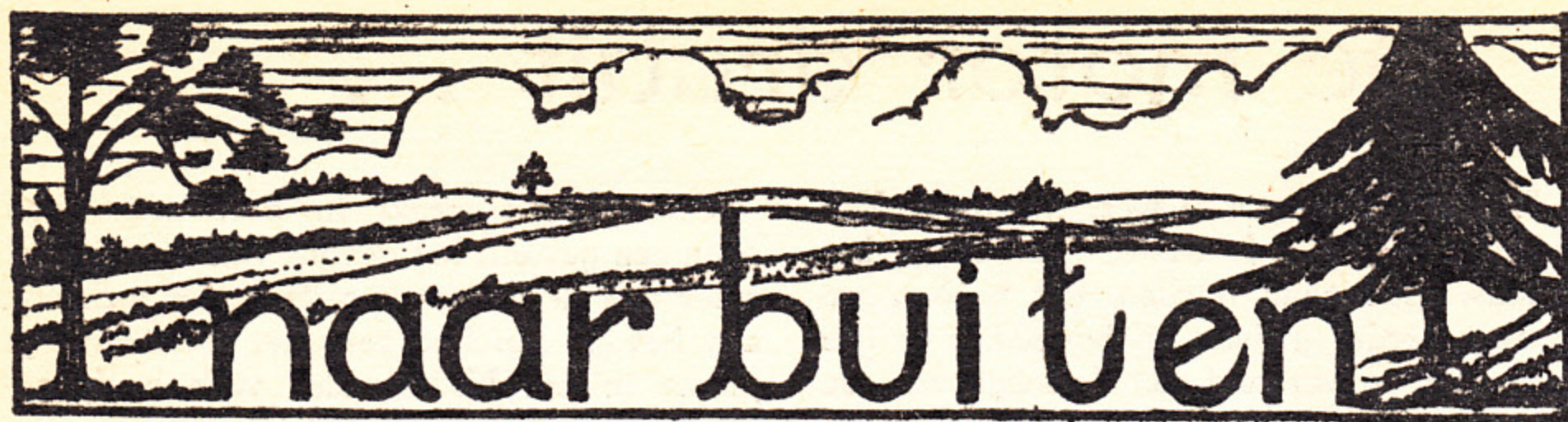
Mag ik hier ook nog een bedenking plaatsen? We zullen, naast de vele voordelen, ook heel goed de bezwaren van iedere organisatie in het oog moeten houden. Het is goed, dat dat juist in deze rubriek, waarin, als regel, over zaken van organisatorische aard wordt geschreven, eens duidelijk naar voren komt. Verstarring van gedachten, het anderen voor je laten denken, een overgrote gehechtheid aan vormen, zie hier enkele bezwaren, die iedere organisatie-vorm maar al te gauw aankleven. Het Humanistisch Verbond niet? Ik weet het niet, of meent U, dat er nu al niet leden in het Verbond zijn, die zich van een eigen meningsvorming ontslagen achten? Daar is het Hoofdbestuur immers voor? O, ja, gelukkig, het tegendeel komt voorlopig nog heel wat meer voor, maar het gevaar is onder ons. Stuiveling heeft eens gezegd t.a.v. de politieke partijen: Een Humanist zal heel vaak lid zijn van een politieke partij, maar altijd onder protest. Onder protest n.l. van zijn geweten. Welnu, dat geldt in zekere mate voor ieder organisatorisch verband. Dus ook voor het Humanistisch Verbond. Misschien geldt het daarvoor in nog sterker mate, want ik kan mij geen goede Humanistische organisatie voorstellen, zonder de voortdurende gewetenscontrole van een zeer belangrijk deel van haar leden. Dat ons die dan in de komende 5 jaren maar gegeven mag zijn, dan zal het met de organisatorische problemen waarachtig wel gaan.

H. LIPS.

ER IS NOG EEN AANTAL

Weekkalenders 1951

beschikbaar. Wie nu bestelt, krijgt de kalender omgaand toegezonden. De prijs is f 1,75. Postgiro 304960 ten name van Humanistisch Verbond, Utrecht.

We zijn deze keer maar een enkele maand van de kaart geweest, in het Octobernummer waren er nog de verslagen van de in 1950 gehouden kampen en nu gaan we al weer schrijven over de plannen voor de zomer 1951. Het is nog wel niet zo, dat alles al in kannen en kruiken is, maar zoveel staat toch wel vast, dat we een eerste overzicht van de plannen kunnen geven. Ons buitenwerk is nog in wording en zo zijn er dit maal weer enkele nieuwe plannen, die ons buitenwerk voor een deel een nieuw aspect zullen geven. We hopen daarmee te bereiken, dat ook die leden van het Verbond, die tot nu toe niet aan dit werk deel namen er interesse voor zullen krijgen. Bovendien is ons gebleken, dat vorig jaar in een enkel kamp de technische verzorging te wensen overliet, het behoeft geen betoog, dat we dit jaar het uiterste zullen doen om derg. technische tekortkomingen te voorkomen. Bij de opzet van onze plannen hebben we rekening gehouden met het feit, dat er t.a.v. de vakantie-besteding vooral twee behoeften bestaan in het Verbond, er is een grote groep leden en belangstellenden, die voor alles de gelegenheid wil hebben om met hun gezinnen een prettige vakantie door te brengen in humanistische sfeer, zodanig dat het gezin als eenheid bewaard blijft, terwijl toch vader en moeder voldoende kans krijgen om eens los van hun kinderen te rusten en te genieten. Voor deze mensen zijn onze familie-kampen de aangewezen manier van vakantie-besteding en we geloven dan ook met deze kampen op de goede weg te zijn. U vindt ze dus terug in ons nieuwe programma, in nog wat geperfectioneerder vorm als het vorig jaar. Daarnaast zijn er ongetwijfeld ook vele anderen, die een deel van hun vakantie willen besteden aan de bestudering van de problemen, die ons, als humanisten, bezig houden. De goede deelname aan ons studie-kamp van vorig jaar bewijst dat. Toch geloven we nu juist met deze kampen niet geheel op de goede weg te zijn. Juist bij de mensen, die deze wijze van vakantie-besteding prefereren, blijkt de behoefte te bestaan aan een wat gedegener aanpak van zaken als tot nu toe mogelijk was, terwijl algemeen de behoefte wordt gevoeld juist dit deel van ons werk te trekken uit de wat al te eenvoudige kampsfeer en het te plaatsen in de comfortabeler omgeving van een goed conferentie-oord. Het is daarom, dat we voor deze mensen, en we hopen, dat het er velen zullen zijn, in navolging, zij het geen slaafse, van wat onze geestverwanten in Engeland reeds vele jaren doen, dit jaar voor het

eerst willen openen een Zomerschool, die zal worden georganiseerd in twee afzonderlijke weken. Tenslotte zullen er ook weer zijn onze kinderkampen, jongerenkampen en scholierenkampen. We laten nu hieronder het programma volgen, met de mededelingen, die we daar op dit ogenblik al over kunnen doen.

Zomerschool 1951.

De school zal worden gehouden in:

1. Het Maarten Maartenshuis te Doorn van 18—25 Juli (van Woensdag tot Woensdag).
2. Huize „Den Alerdinck” te Heino in Overijssel van 4—11 Augustus.

Beide huizen zijn comfortabeler dan de tot nu toe door ons gebruikte kamphuizen. Gezellige conversatie- en studie-zalen, slaapkamers van 8—10 personen, weinig corvee, goede verzorging van de maaltijden. De omgeving van beide huizen is prachtig, zo ideaal als men zich voor een vakantie maar wensen kan.

Wat het programma van de beide weken betreft kunnen we nu nog geen volledige mededelingen doen, wel kunnen we zeggen, dat het de bedoeling is in beide weken één probleem centraal te stellen, voor het Maarten Maartenshuis wordt daarbij gedacht aan „Humanisme en Cultuur”, voor Den Alerdinck aan „Stromingen in het huidige Humanisme”. Wat de werkwijze betreft, ook daar

aan wordt nog gedokterd, maar vrij zeker zal er iedere dag één inleiding zijn, met daarna een verdere behandeling in studie-groepen. Er zal dus in zo'n week echt gewerkt worden, de naam Zomerschool is ons werkelijk ernst, al houdt dat natuurlijk ook in, dat er, zoals het op een goede school ook het geval is, zal worden gezorgd voor een behoorlijke afwisseling van inspanning en ontspanning. Er zal natuurlijk gelegenheid zijn voor het maken van wandelingen in de prachtige omgeving, er zal tijd zijn voor genoegelijke conversatie, terwijl ook enkele kunstavonden niet op het programma zullen ontbreken.

T.a.v. de prijs kunnen we eerst in het volgende nummer van Mens en Wereld volledige mededelingen doen, maar men begrijpt, dat een comfortabeler huis en gedegener programma's noodzakelijk een hogere prijs met zich mee brengen, deze zal dan ook zeker niet ver van de f 35,— per persoon per week liggen.

Het aantal deelnemers aan de beide schoolweken zal beperkt moeten blijven wil de opzet slagen zoals wij ons die nu voorstellen. Met ongeveer 50 deelnemers per week zal het maximum wel bereikt zijn. Wie dus graag wil meedoen, doet verstandig zich zo spoedig mogelijk bij het Centraal Bureau, Bleyenburgerstraat 1, te Utrecht op te geven. Wie het eerst komt, het eerst maalt.

Familie-kampen

Voor de deelnemers van deze kampen van vorige jaren behoeven ze geen toelichting of aanbeveling, maar we hopen ook in deze kampen dit jaar vele nieuwe gezichten te zien en dan is enige toelichting niet overbodig. In de eerste plaats dit: In onze centrale buitenwerk-commissie bestaat het onaangename gevoel, dat we, ondanks alle goede wil onzerzijds, er toch niet in zijn geslaagd alle leden met ons werk te bereiken.

Het Maarten Maartenshuis te Doorn

Als dit alleen de leden betrof, die nu eenmaal geen zin in dit werk hebben, zou men er best vrede mee kunnen hebben, maar we weten haast zeker, dat velen verstek hebben laten gaan, juist van de mensen, die graag aan een familie-kamp hadden deelgenomen, omdat het hen eenvoudig aan de financiële kracht ontbrak om voor 4 of 5 personen het deelnemersgeld en de reiskosten op te brengen. Zonder te beweren, dat vrijgezellen of getrouwde lieden zonder kinderen het zo gemakkelijk hebben, mag wel worden gezegd, dat voor gezinnen met twee, drie of vier kinderen het met vakantie gaan een heel financieel probleem wordt. Met het oog op deze moeilijkheid hebben we besloten dit jaar twee soorten familie-kampen te organiseren, één soort, gelijk vorig jaar, in kamphuisjes te Ommen en één soort uitsluitend in tenten, te Ommen of elders, waar wij dan voor alles pogen de deelnemersprijs zo laag mogelijk te houden.

Familie-kampen in kampeerhuisjes te Ommen

Deze huisjes staan op het prachtige terrein van de Stichting Jeugdkampen te Ommen. Er zijn huisjes voor 3 à 4 personen en huisjes voor 4—6 personen. In ieder huisje komt één gezin, zodat inderdaad de eenheid van de gezinnen bewaard blijft. We eten echter gezamenlijk in een grote conversatietent, zodat in de loop van de week, ondanks de verschillende gezinnen, één kampgemeenschap groeit. Des avonds, als de kleintjes slapen, opgepast door de kinderleidsters, komen de volwassenen in de conversatietent bijeen voor een gemeenschappelijk programma. Ook overdag zijn de kinderen voor een groot deel van de tijd onder de hoede van de kinderleiding. En wat hebben ze daar een schik mee. Weet U nog het prachtige dierenpark, dat ze vorig jaar hebben gemaakt?

Vorig jaar hebben we deze kampen twee weken achter elkaar gehouden, dit jaar zullen we er naar alle waarschijnlijkheid in slagen de huisjes voor drie weken te huren n.l. van 4—25 Augustus, zodat we dan drie weekkampen achtereenvolgens zullen houden, met vanzelfsprekend de mogelijkheid om twee of zelfs drie weken aaneen te blijven.

Vorig jaar hadden we naast de gezins-huisjes ook nog gezins-tenten. Dit jaar willen we ons in deze kampen, in principe, bepalen tot huisjes, met uitzondering voor de doorgefourneerde kampeersers, die beslist in een tent willen slapen. Dit betekent, dat de kampen iets kleiner zullen worden. Meer dan ± 100 personen per week, groot en klein door elkaar heen, zullen we niet kunnen bergen. Wie nog van dit aantal schrikt, bedenke, dat de kinderen meestal onder eigen leiding bezig zijn, zodat dan een groep van 40 à 50 volwassenen overblijft, een normaal aantal voor een kamp. Natuurlijk is er in kampen als deze volop gelegenheid om er op eigen houtje, man en vrouw samen, als ze dat willen met hun kinderen, op uit te trekken.

Een van de moeilijkheden vorig jaar was, dat de keuken ver van de conversatie-tent was gelegen, wat voor de mannen, die eten moesten halen een vrij zware corvee betekende. In de besprekingen, die we nog aan het voeren zijn zullen we alle aandacht aan dit probleem besteden, zodat, mogelijk, ook deze Schönheitsfehler dit jaar zal ontbreken.

Ook over de prijzen moet nog nader worden onderhandeld, we vermoeden echter, dat de prijzen van het vorig jaar, f 15,— voor kinderen van 0—7 jaar, f 19,— voor kinderen van 7—12 jaar en f 26,— voor allen die ouder zijn dan 12 jaar, iets, maar niet veel, zal moeten worden verhoogd. Misschien lukt het ons ook nog de prijzen te handhaven.

Ook voor deze kampen geldt, zo goed als voor alle volgende: men kan zich reeds opgeven bij het Centraal Bureau.

Familie-tentenkampen

Dit is voor ons een nieuw soort kampen, we hopen dat we daarmee voor velen onze leden en belangstellenden dé uitvinding hebben gedaan. Het worden kleine kampen 40 à 50 personen, groot en klein bij elkaar, dus niet meer dan 10 à 12 gezinnen. Ieder gezin krijgt een eigen tent om te wonen en te slapen, het koken wordt voor alle deelnemers gezamenlijk door de deelnemers zelf gedaan. Dat betekent, dat het voor alles volwassenen en grote kinderen minstens éénmaal per week „kookdag” is en dat allen iedere dag een handje zullen moeten uitsteken bij het doen van de afwas, aardappels en groenten schoonmaken, enz. 's Avonds komen de oudere deelnemers, als regel, in de conversatie-tent bijeen voor een onderling programma, discussie, kort lezing, zang, muziek, spelletjes, enz.

Men begrijpt, dat op deze wijze een zeer intiem kamp kan ontstaan met ongetwijfeld grote mogelijkheden. Voor wie in zijn vakantie eenvoud kiest boven menselijke luxe een pracht-kans. Over de plaats van deze kampen hebben we nog geen zekerheid, maar

waarschijnlijk zullen ze ook te Ommen worden gehouden en wel in de week van 28 Juli tot 4 Augustus. Bij grotere deelname dan het genoemde aantal bestaat de mogelijkheid een week eerder te beginnen of een week langer door te gaan en het is zelfs mogelijk twee van deze kampen tegelijkertijd te houden.

Ook voor deze kampen staan de prijzen nog niet geheel vast, we streven er echter naar te komen tot een kampprijs, die voor volwassenen $\pm$ f 17,50 per week zal bedragen, voor kinderen $\pm$ f 12,50. Men hoort daar spoedig meer van, men kan zich echter nu reeds opgeven.

Kinderkampen

Dit worden kindergemeenschappen in tenten te houden in dezelfde weken als de Zomerschool plaats heeft dus van 18—25 Juli en van 4—11 Augustus. Zij zullen waarschijnlijk worden gehouden op terreinen, die niet al te ver gelegen zijn van de plaatsen de Zomerschool, zodat de ouders die deze school bezoeken voor een groot deel met hun kinderen, die de kinderkampen eventueel bezoeken, kunnen heen- en terugreizen. De kinderen moeten minstens 7 jaar oud zijn. We zullen zorgen dat deze kampen voldoende en deskundige leiding hebben. De prijzen zullen ongeveer gelijk zijn aan wat voor de even oude kinderen in de familiecampen in huisjes te Ommen wordt betaald.

Jongerenkampen

De Humanistische Jongeren Gemeenschap heeft vorig jaar een jongerenkamp belegd te Rijssen. Dit kamp is zo'n succes geworden, dat men erop rekent dit jaar twee kampen te kunnen houden. Plaats en data staan nog niet geheel vast, daar hoort men spoedig meer van. Toch zullen er vele jongeren zijn, die nu al wel zeker weten, dat zij aan een der kampen zullen deelnemen, zij kunnen zich dan opgeven bij Arie Mijster, Tuyl v. Serooskerkenplein 3 I, Amsterdam.

AURORA

Opgericht
1887

SLUIT ALLE SOORTEN

levens
studie
pensioen } verzekeringen

DE BEDRIJFSWINST WORDT VOOR SOCIALE DOELEINDEN BESTEED

Nadere inlichtingen.

N.V. Levensverzekering Mij. „AURORA” Herengracht 62, A'dam-C. Tel. 47006-42878

In samenwerking met de Studentenvereniging op Humanistische Grondslag heeft het Verbond het vorig jaar een tweetal kampen belegd voor leerlingen van Middelbare Scholen. Dit jaar is het de bedoeling tot een drietal van deze kampen te komen, twee voor leerlingen van 15 jaar en ouder, één voor leerlingen van 12—15 jaar. Inlichtingen over deze kampen kan men krijgen bij: Wim Geerts, Nieuwe laan 56, Delft.

Daarmee, geachte lezers is het centrale buitenwerk-programma voor het jaar 1951 bekeken. We geloven wel te mogen zeggen: een programma, dat voor alle leden en belangstellenden van het Humanistisch Verbond ruime mogelijkheden biedt. Of dit alles slagen zal? Dat hangt voor een zeer groot gedeelte af van de vraag of gij meedoet. Wij rekenen weer op onze oude deelnemers van vorige jaren, maar hopen daarnaast, vooral ook door de nieuwe facetten van ons werk, dit jaar vele nieuwe gezichten in de Zomerschool en de kampen te zullen zien.

Wij geven U de raad: Meldt U zo spoedig mogelijk aan. Het adres daarvoor is: Centraal Bureau Humanistisch Verbond, Bleyenburgerstraat 1, Utrecht.

WEEZENKAS

Vereniging op de grondslag van het beginsel

„Opvoeding zonder geloofsdogma”

Inlichtingen omtrent het lidmaatschap bij de Secretaris W. DE HAAS, Adm. de Ruyterweg 234, A'dam-W.

THUISFRONT HUMANITAS

geeft advies, hulp en bijstand aan militairen, gedemobiliseerden en hun gezinnen.

Centraal Bureau: Hekelveld 16, Amsterdam-C., telefoon: 38583.

Wed. 47 jaar b.z.a. als

Huishoudster

in besch. gezin waar vrouw ontbreekt.
Gewend alle voork. werkzaamheden te verrichten. Goed kunnende koken.
Uitstekende referenties.

Br. letter Ja. no. 1, Centraal Bureau Humanistisch Verbond, Bleyenburgerstraat 1, Utrecht.

Van een serie kleine brochures, waarin op eenvoudige wijze belangrijke problemen behandeld worden, zullen de eerste twee een dezer dagen verschijnen:

PLEZIER IN HET WERK

door C. H. SCHONK

HET GOEDE HUWELIJK

door Mevr. A. C. PLOEG-PLOEG

De brochures bevatten 16 pagina's tekst en kunnen, door de grote opslag, verkrijgbaar worden gesteld tegen f 0,15 per stuk. Bestellingen op giro 304960 t.n.v. Humanistisch Verbond of per briefkaart (f 0,17 extra op de adreszijde!) of bij de gemeenschappen.

Bijzonder aan te bevelen voor een geschenk is het bekende boekje van

M. G. WARFFEMIUS

DENKERS EN STRIJDERS

Om de eerbiediging van de menselijke persoonlijkheid

INHOUD: Inleiding — Erasmus van Rotterdam — Dirck Volkertszoon Coornhert, strijder voor verdraagzaamheid — Giordano Bruno — Spinoza, zijn leven — Spinoza's leer — Diderot — Jean Jaurès — Leo Polak — Slotwoord en literatuur-opgaven.

Met 7 portretten — 120 blz. — In linnen band — Prijs f 2,50

Er is nog maar een *beperkte voorraad*. Bent U van plan het *toch* eens te kopen, doe het dan nu! Er is voorlopig geen sprake van dat het tegen de thans geldende prijs kan worden herdrukt.

Verder vragen wij nog Uw aandacht voor:

WORDEND HUMANISME

INHOUD: *De Griekse Oudheid*, door Dr D. Loenen — *Het Humanisme in de Renaissance*, door Dr J. P. van Praag — *Het Humanisme in de Moderne Wereld*, door Dr O. Noordenbos. 62 bladzijden, goed uitgevoerd, f 1,25

HUMANISME EN OPVOEDING

rapport van een commissie benoemd door het hoofdbestuur met de opdracht: Het aangeven waar en in hoeverre de humanistische levensbeschouwing op het terrein van opvoeding en onderwijs een eigen zienswijze, interpretatie of formulering vereist of mogelijk maakt.

Prijs f 0,75.

Ter vereenvoudiging van onze administratie is het zeer gewenst, bestellingen aan het Centraal Bureau in den regel **CONTANT** te voldoen, per postwissel of giro. Postgiro 3 0 4 9 6 0 t.n.v. Humanistisch Verbond te *Utrecht*, Bleyenburgerstr. No. 1.